

יבמות יב: (ש6) עד יג: (הנקודתיים ש2 ברחבות)

ביאורי מושגים

סימני בגרות - אדם מוגדר כבוגר מהרגע שבו הוא מסוגל להוליד. התורה קובעת שיכולתו של האדם להוליד היא זאת שמגדירה אותו כאדם בוגר שיש לו מעמד עצמאי. בדרך כלל אנו יודעים שאיש או אישה הם בוגרים לפי סימני הבגרות שמופיעים בגופם. עם זאת, אישה שהולידה - מוגדרת כבוגרת, גם אם לא הופיעו סימנים אצלה כיוון שעצם הלידה מגדירה אותה כבוגרת (זאת אחת הדעות, בגמרא מובאת דעה נוספת הקובעת שאם אישה הולידה בטוח שהיו לה סימנים אלא שהם כנראה נפלו - ובגלל הסימנים הללו היא מוגדרת כבוגרת)

ברייתא

נשים שסכנה להם אם יתעברו (קטנה, מעוברת ומניקה):
ר' מאיר: ישמשו עם מוך דחוק,
חכמים: ישמשו כרגיל (ו'מן השמים ירחמו)

קושיה

מהברייתא משמע: שקטנה יכולה להוליד,
ממשנתינו משמע: שקטנה אינה יכולה להוליד (כתוב במשנה שאין מצב שבו חמות ממאנת - מכאן שמי שילדה חמות) לא יכולה להיות קטנה (למאן)

תשובות

דחיה: מהמשנה משמע שקטנה יכולה ללדת ורק לא יכולה למאן.

א. קטנה לא יכולה להוליד (וכוונת הברייתא היא שאם הקטנה תתעבר היא תמות בודאות)

מדוע אחרי הלידה היא כבר אינה קטנה?
ר"ס: הלידה הופכת אותה למבוגרת
ר"ז: הלידה מעידה שהיו סימנים והם נשרו

ב. כשקטנה יולדת היא אינה קטנה (ולכן אין מצב שבו חמות ממאנת)

ציטוט מהמשנה

הקרובות פוטרות את צרותיהן - ואת צרות צרותיהן - עד עולם.

מניין שגם צרות הצרות מופקעות לחלוטין מייבום?

ר' יהודה: 'צרות' - לרבות את כל הצרות

ר' אשי: סברא (הצרה הראשונה הופכת להיות ערה - ולכן צרתה אסורה גם כן)

ברייתא

קרובה שמתה לפני שצרתה התחתנה:
 הצרה מותרת

ציטוט מהמשנה

קרובה שמתה לפני שנפלה לייבום:
 צרתה מותרת

ר' ירמיה: המשנה והברייתא חלוקות (לפי המשנה הרגע הקובע הוא מיתת הבעל לפי הברייתא הרגע הקובע הוא הנישואין עם הקרובה)

רבא: המשנה היא המשך של הברייתא (ובתחילה הבאנו בברייתא דין אחד ואחר כך הבאנו במשנה דין מחודש יותר)

ציטוט מהמשנה

קרובה שמיאנה לפני שנפלה לייבום:
צרתה מותרת

מדוע הקרובה אינה יכולה למאן עכשיו (אחרי מיתת הבעל):

ר' אושעיא: כיוון שלא ניתן למאן ביבם (אלא רק בבעל)

הסבר חלופי: ניתן למאן ביבם - אבל כיון שצרתה נראית כצרת קרובתה - חכמים אסרו

משנה

צרת קרובה

א. במקרה רגיל - מותרת,

ב. כשיש ייבום - ב"ש: מותרת, (והיבת בייבום או חליצה)
ב"ה: אסורה (ופטורה מייבום וחליצה)

למרות המחלוקת הקשה - שררו בין ב"ה לב"ש יחסי אהבה והערכה
לכן הם לא נמנעו מלישא נשים זה מזה, ולקחת אוכל זה מזה.

לכן קרובות אלו (שאינן מצב בו יתחתנו עם אחיו) - אף פעם אינן אוסרות את צרותיהן:
א. אמו, אשת אביו,
ב. אחות אביו, אחותו מאביו,
ג. אשת אחי אביו, ואשת אחיו מאביו

המשנה קבעה שלפי ב"ה גם אם הצרה נחלצה היא כשרה לכהונה - כדי ללמדנו ששיטת ב"ש נדחתה לחלוטין - ואפילו לא צריך שהצרות יחלצו לחומרא

החולצה' - מכאן שיש מצב שבו האישה הפנימית (הקרובה) אסורה אבל האישה החיצונית (צרת הקרובה) מותרת,
אישה זר' - אסור לשומר היבם להתחתן עם אדם זר (עד שמתייבמת או חולצת לאחד האחים) והקידושין לא תופסים.

תגובת ב"ה: מ'החוצה' לומדים שגם אם שומרת היבם היתה רק מאורסת - אסור לה להתחתן עם אדם זר
תגובת ב"ש: דין זה נלמד מהאות ה' שמילה החוצה

מבחינת האח המדובר:
א. בתו (שנשואה לאחיו) - אינה מוגדרת 'אשת אחיו' (כיוון שמעמד 'אשת אח' לא חל על מעמד 'בתו' שכבר קיים)
ב. אם בתו אינה אשת אחיו - הרי שצרת בתו אינה צרתה
ג. לכן הצרה מותרת.

הדגמנו את הדברים על בתו אבל הדברים תקפים על כל קרובה שהיא

יבמות יג: (נקודותיים ש 2 ברחבות) עד טז. (ש 3)

ביאורי מושגים
ישנן שתי סיבות מדוע צריך לדעת מהי השנה שאליה משתייך הפרי:
א. אסור להפריש תרומה מפרי של שנה אחת על פרי של שנה אחרת,
ב. ברוב השנים מפרישים מעשר שני (שאותו או את שוויו מעלים לירושלים) בשנה השלישית והשישית מפרישים מעשר עני (שאותו נותנים לעניים)

א. אם היה כתוב **מ'תל'ד' - היינו לומדים רק על איסור עשיית חבורה למת**
א. אם היה כתוב **מ'תל'ד' - היינו לומדים רק על איסור התחלקות חבורות חבורות**

אבל כיוון שכתוב **א'תל'ד' - לומדים מהפסוק את שני הדינים**

איסור א'תל'ד'

באותו מקום:
ר"ל ורב: נוהג אפילו בבתי דין שונים (לכן ב"ש לא נהגו כפסקם)
ר"י ושמואל: נוהג רק באותו בית דין (לכן ב"ש נהגו כפי פסקם)

במקומות שונים:
כולם מודים: אינו נוהג בכלל

לכן:
א. מגילה נקראת בכרכים בזמן אחד ובכפרים בזמן אחר.
ב. במקומו של ר"א חיללו שבת כדי להכין מכשירי מילה,
ג. בגליל אכלו עוף עם חלב (למרות שביהודה לא נהגו כך)
ד. במקומו של ריב"ל טלטלו נר שכבה (למרות שבמקומו של ר' יוחנן לא עשו זאת)

ניסיון הוכחה שב"ש לא נהגו לפי הפסקים שלהם

המשנה קובעת שבית הלל נשאו נשים מבית שמאי
מכאן שבית שמאי לא נהגו כפסקם

דחיה: ב"ש נהגו לפי פסקם - אבל אם היתה אישה שנולדה מצרת קרובה הם היו מודיעים על כך לב"ה

הצרות של ב"ש שהתייבמו - לפי ב"ה - עברו על כרת (איסור 'אשת אח')
 הצרות של ב"ה שהתחתנו עם זרים - לפי ב"ש - עברו רק על לאו (לא תהיה אשת המת...לאיש זר)

לכן:
 בנות הצרות של ב"ש (שהיו בנות חייבי כריתות) - היו ממזרות לפי ב"ה
 בנות הצרות של ב"ה (שהיו בנות חייבי לאווין) - היו מותרות לפי ב"ש

כיוון שב"ש סברו שבני חייבי לאווין מותרין (בניגוד לר"ע שהפך אותם לממזרים)

הוכחות מ'במות' - שב"ש נהגו לפי הפסקים שלהם

הוכחה:

ר"ש קובע שבית הלל נמנעו מלישא נשים שהם ודאי בנות צרות מבית שמאי (מכאן שב"ש נהגו כפסקם)

ניסיון הוכחה:

רשב"ג התנגד ליוזמתו של ריב"נ (שהציע שהצרות יחלצו וכך יצאו ידי חובת כולם). מחשש שזה יפגע בצרות הראשונות. מכאן שהיו צרות שהתחתנו עם האחים (כשיטת ב"ש) שעליהן חשש רשב"ג שתקנתו של ריב"נ תפסול אותן

דחיה:

מדובר בצרות שהתחתנו עם אנשים זרים (כשיטת ב"ה) רשב"ג חשש שאם נצריך אותם חליצה הם יתגנו על בעליהן.

ניסיון הוכחה:

ר"ט חיכה להזדמנות שתבוא לידו צרת הבת והוא ישיא אותה לאח (כשיטת ב"ש) מכאן שב"ש נהגו כדבריהם.

דחיה:

ר"ט רצה להשיאה לאיש זר (כשיטת ב"ה) כדי לחדש שלא מקבלים את יוזמת ריב"נ (שהציע חליצה מספק)

הוכחה:

הברייתא מספרת שעל אף שר' אלעזר בן צדוק היה מתלמידי שמאי - הוא היה נוהג כב"ה. מכאן ששאר תלמידי שמאי נהגו כשמאי

הוכחה:

ר' יהושע פחד לפסוק נגד ב"ש מחשש שבני הצרות (שלפי ב"ה הם פסולים) ירוצצו את ראשו מכאן שב"ש נהגו כפסקם (שהרי היו אנשים שהם בני צרות - שלפי ב"ה הינם פסולים)

לפי ר"י ממזרים הם רק בנים של חייבי מיתות ב"ד. אבל בנים שנולדו מחייבי כריתות אינם ממזרים אלא רק פסולים.

הוכחה:

הברייתא מספרת שבימי ר' דוסא בן הרכינס התירו ב"ש את הצרות

ניסיונות הוכחה מדינים אחרים - שב"ש נהגו לפי הפסקים שלהם

ניסיון הוכחה:

ר"ע נהג לעניין מעשרות גם כב"ה וגם כב"ש. (הוא עישר אתרוג שנלקט בא' שבט גם לפי השנה הקודמת שמא ט"ו בשבט הוא ר"ה, וגם לשנה הבאה שמא א' שבט הוא ר"ה)

דחיה:

ר"ע נהג רק כב"ה (והוא החמיר כיוון שהסתפק מהו ר"ה לפי ב"ה)

ניסיון הוכחה:

שמאי הזקן סיכך בשביל נכדו הקטן (כשיטת ב"ש המחייבים קטנים בסוכה)

דחיה:

כשלא מוכח שפוסקים בצורה שונה - מותר (וכאן יכלו לחשוב ששמאי רצה לאוורר את החדר)

ניסיון הוכחה:

בית שמאי הרחיבו חור שחיבר בין שוקת יהוא למקווה (כיוון שסברו שחיבור מקוואות הוא רק כשרוב הדופן פרוצה)

דחיה:

כשלא מוכח שפוסקים בצורה שונה - מותר (וכאן יכלו לחשוב שרצו להגדיל את כמות המים)

יבמות טז. (שז) עד יז. (סוף הפרק)

קדושה ראשונה היתה קדושת כיבוש שלא לוותה בקשר פנימי לארץ. לכן היא תקפה רק כשהכיבוש קיים. כשנגמר הכיבוש פקעה הקדושה. קדושה שנייה היתה קדושת ירושה והתנחלות שיצרה קשר פנימי לארץ - לכן קדושה זו תקפה לעולם.

עמון ומואב - בסוגייתנו מוזכר שעמון ומואב אינם קדושים בקדושת ארץ ישראל (ולכן לא נוהגת בם שמיטה) עם זאת חכמים תיקנו שלמרות שאינם ארץ ישראל ינהג בהם דין תרומות ומעשרות. לכן נוצר שם מצב מוזר שבו מפרישים תרומות ומעשרות בשנת שמיטה (בארץ אין תר"מ בשמיטה כיוון שכל השדות הינם הפקר, בחו"ל אין תר"מ בשמיטה כיוון שלא נוהג בהם אף פעם דין תר"מ)

פסקיו של חגי הנביא (כפי שהעיד רדב"ה):

א. צרת בתו - מופקעת מייבום,
 ב. בעמון ובמואב - מפרישים מעשר עני בשנת השמיטה.
 ג. תרמוד וקרדוי - מקבלים משם גרים

ר' יוחנן (לפי הבנה אחת בו) וסביא חלקו על דין זה:
 הם סברו שמתרמוד לא מקבלים גרים.

מדוע עמון ומואב לא קדושים בקדושת ארץ ישראל

הם **נקדשו** רק בקדושה ראשונה (בימי יהושע) - שקידשה זמנית,
 ולא **נקדשו** בקדושה השנייה (בימי עזרא ונחמיה) - שקידשה לעולם

מדוע לא מקבלים גרים מתרמוד

הסבר א': הם צאצאי עבדי שלמה (ועבד שבא על יהודיה הבן ממזר)
הסבר א': הם צאצאי הבבלים שהחריבו את המקדש (וגוי שבא על יהודיה הבן ממזר)

הערה חשובה: דיון הגמרא כאן הוא לפי השיטה שעבד וגוי שבאו על יהודיה - הבן ממזר. אבל להלכה פוסקים כדעה אחרת הסוברת שהבן אינו ממזר

צאצאי עשרת השבטים

ר' יוחנן ור' אסי: יהודים פסולים
 שמואל: גויים

מדוע ר"א ור"י סוברים שהם פסולים?

ר' אסי: כיוון שגוי שבא על יהודיה הבן ממזר
 ר' יוחנן (לפי רש"י): כיוון שהם נשאו קרובות

מדוע שמואל סובר שהם גויים?

הסבר א': כי הם צאצאי עשרת השבטים רק דרך האבא (כל הבנות שלהם התעקרו)
 הסבר ב': כיוון שנטמעו בגויים הוציאו אותם חכמים מכלל ישראל!!!

והיהדות נקבעת לפי האמא

נפקא מינה בין הדעות

אדם שבא ממקומות שבהם היו עשרת השבטים וקידש יהודיה - האם חוששים לקידושי

(ר"י ור"א חוששים לקידושי שמה הוא יהודי, שמואל לא חושש כיוון שודאי שהוא גוי)